

zékkel író szerző folytatja, elmélyíti azt a nevelő-etikai irányzatot, melyet Csaba M. könyve („Amit minden nagylánynak tudnia kell“) olyan szép eredménnyel megkezdett.

A könyv gondolatmenetének alapmotívuma: „A bölcsőt ringató kéz a világot irányítja.“ A diáklány mélyebb önismerését tüzi ki célul és az 3n-tudatosabb élet alaptényezőit segíti az eszmény magasságából gyakorlati közelségbe hozni. A szerző élvezetes harmóniát teremt a téma tartalmi mély-
sége és a külső előadásmód színes elevensége között. Könyvében a modern típusú leányegyéniesség megtalálja lelkivilágának eddig talán önmaga előtt is rejtve maradt képességeit, kibontakozásra váró adottságait és bölcs útmutatást kap „a keresztény nő“ eszményi alakjának megközelítése felé. A jellemnevelés művészetéhez ilyen fejezetekben ad eligazítást: Keresztény öntudat; Legyek valaki! Tevékeny szeretet; Az elveszett idő; A hegyesű-
csok hívása; Felbontathatlan kötelesség; Hitvesi szentség; Keresztény toa-
lett; A tánc; stb. Mindezt Plus a pedagógus akapos lélekismeretével rokon-
szenves közvetlenséggel és a kiegyensúlyozottság bölcs mérsékletével sugá-
rozza az olvasó lelkébe, hogy megismertesse „az emberi élet megfoghatat-
lan komolyságát“ és ezáltal mélyebb értelmezését is előmozdítsa.

Egyik külföldi ismertetője azt írja Plusról, hogy Prohászka apostoli lendületével tud írni. Mi hozzátehetjük, hogy ez a lendület egy Tóth Tihamér hangnemének meghitt melegségével fog össze az olvasó belső megragadására és tevékeny inspirálására. A leánynevelés hivatottjai bizonyára hasznos vezérfonálként fogják üdvözölni Plus könyvét.

Visy József dr.

Friedrich Schneider: Unterrichten und Erziehen als Beruf. Eine christliche Berufsethik für den Pädagogen. Verlagsanstalt Benziger & Co. Ein-
siedeln (Köln. 1940. 8-r. 237 l.)

A genfi Bureau International d'Education (Nemzetközi Nevelésügyi Hi-
vatal) évi beszámolójából kétségtelenül meg lehet állapítani, hogy az utóbbi
esztendőkből világszerte hivatalosan is a tanítóképzés és tanárképzés újí-
tása áll az érdeklődés középpontjában. Úgy látszik, hogy már az egyes ál-
lamok kultuskormányai is kezdik belátni — amit mi nevelők már régóta
hirdetünk —, hogy a nevelés sikerének legfőbb biztosítéka: a nevelő sze-
mélyi arravalósága. E probléma nagy horderejét legjobban az a szinte már
áttekinthetetlen, s egyre növekvő, irodalom bizonyítja leginkább, amelyik
a nevelő személyéről és hivatásáról szól.

Friedrich Schneider, a nálunk is jól ismert német katolikus nevelésügy
vezető személyisége, aki egyúttal a nemzetközi oktatásügynek szintén ki-
váló képviselője, a nevelő személyiségének egyik legrégebb kutatója. Eddig
megjelent munkái közül is már több foglalkozott a szóbanforgó kérdéssel
(*Psychologie des Lehrerberufs.* 1923. és *Erzieher und Lehrer.* 1928). Ez a
legújabb könyve a nevelői hivatás erkölestani oldalát világítja meg. Erre-
valóban nagy szükség van. Kevés olyan hivatást találunk, ahol a teljesít-

mény annyira a hivatáserkölcsei magatartástól függ, mint éppen a nevelőiben.

A *Bevezetés*-ben (1—8. l.) a szerző azt fejtegeti, hogy önnevelés nélkül nincs haladás, csak visszafejlődés, vagy egyhelyben-taposás. A nevelő esetében mindkettő végzetes hiba. Nehéz azonban a hivatásbeli önnevelés eredményét tisztán látni. Ha valaki 25 esztendői nevelés után külön nevelő, mint volt kezdetben, ez lehet természetes fejlődés eredménye is, nem bizonyos, hogy tudatos önnevelés hozta létre. Gyakori jelenség, hogy nevelők-nél az esztendők folyamán nem haladást, hanem visszaesést látunk; sokan kifáradnak hivatásukban, egyre veszítenek idealizmusukból és lemondók lesznek. Végeredményben a nevelők, akárcsak más hivatásbeliek, három nagy csoportra oszthatók. Vannak: 1. akik nem is törekvésnek hivatásbeli és emberi tökéletesedésre, 2. akik néha megragadnak egy-egy kínálkozó alkalmat önnevelésükre, végül 3. akik rendszeresen nevelik örmagukat.

A könyv második része (9—85. l.) a nevelő hivatásbeli önnevelésének a valóságát tárja elénk. Sok nevelő önnevelését az indítja meg, hogy látja munkája sikertelenségét. Ez rendszerint tiszteletreméltó jelenség, de nagy veszedelemeket is rejt magában. A siker vagy sikertelenség nem mindig mértéke nevelői munkánk jóságának. A pragmatikus beállítottságú nevelő hajlik arra, hogy csak sikerért dolgozik, külsőségekért és pillanatnyi eredményért könnyen feláldozza a mélyebb erkölcsi értékeket. Sokan vannak olyanok, akik kiragadják a nevelői hivatás egyik oldalát és ezt a kis részt tartják szomjuk előtt mint elérendő eszményt. Egyesek a hivatalokban látják a nevelő mintaképét. Ma sok kultúrállamban valóban hivatalnok lett a nevelő. De hivatásának nem ez a lényege. A hivatalnoknak szorosan körülhatárolt munkaterülete van, a kivételben sincs kezdeményező ereje, tevékenységének indító okai mellékesek. Az ideális nevelő lényével ez a hivatalnok-típus összeegyeztethetetlen. A hivatalnok-eszmény csak igen tökéletlen mintakép lehet a nevelő előtt. Főleg középfokú iskolában működők nem ritkán a szaktudósban vagy a jó didaktikusban látják a nevelő eszményképét. Ez sem elegendő! Egy-egy kiváló kartárs is szolgálhat sokaknak mintaképül. Szerencsés az, akit sorsa ilyen kiváló nevelő közelébe sodort, mert az élet közelsége lelkesít leginkább. Ez az eset gyakran úgy módosul, hogy ez vagy az a személy csak bizonyos tulajdonságokban eszménykép. A neveléstörténet klasszikusai is szolgálhatnak mintaképül. Mégis az a tapasztalat, hogy történeti pedagógusok csak ritkán ihletnek tanító- és tanárjelölteket. Mi lehet ennek az oka? Néhány ismert nevelő (*Horace Mann, F. W. Sanderson, Pestalozzi, Don Bosco*) személyének és működésének boncolgatása után kijelenti, hogy az első három egyes dolgokban lehet mintakép, de teljes egészükben nem, mert mindegyiknek vannak gyengéi. Don Boscot pedig ellenkezőleg, életszentsége miatt nem követhetjük.

E sok sikertelenség láttán egyesek azon fáfadoznak, hogy a nevelő követendő mintaképét elméletileg megmájolják. E munkájukban két feltevésből indulnak ki. Egyik az, hogy a nagy nevelők között kell közös vonásokat felfedezni; a másik, hogy a jó nevelő lényeges vonásai tudományosan meg-

állapíthatók. Deduktív vagy induktív vizsgálatok eredményeképpen vagy lelki alkatot adnak az egyes kutatók (pl. *Kerschsteiner* ismeretes művében a szociális típusossal azonosítja az ideális nevelőt) vagy pontokba foglalt tulajdonságjegyzékkel szolgálnak. Egyik sem tökéletes megoldás. Nevelői eszénnyet, mint elméleti lehetőséget, nehéz felállítani. A tulajdonságlisták pedig mindig még bővíthetők vagy szűkíthetők.

A munka harmadik részében (86—112. l.) a nevelő hivatásbeli tevékenységének középponti eszméjét és a teljes mintaképet vázolja a szerző a keresztény felfogás alapján. Az ember eszénje már élt Istenben, amikor az embert teremtette és minden emberbe cunak az eszmének megvalósítható lehetőségét is ültette. *Platon* idea-tana és *Aristoteles* entelechia-elmélete kapcsolódik ebben a keresztényi tanításban. A keresztény nevelő feladata ennek megfelelően az, hogy ezt az Istenben élő eszmét és az emberben élő lehetőséget másokban és önmagában megközelítse és kifejleszteni segítse. Isten minden ember számára lehetővé is teszi, hogy az elméjében megalkotott eszénnyet megismerje és így megvalósíthassa. A nevelő hivatásbeli önnevelésének középponti gondolata a *szeretet*. Követendő eszményképe pedig *Krisztus*.

A negyedik fejezet (113—236. l.) a hivatásbeli önnevelés gyakorlatát mutatja be.

A nevelő és növendék viszonyának lényege a szeretet. Ebben mindenki egyetért. Szerencésnek tekinthető az a nevelő, akiben a gyermek szeretete már ösztönösen él. De akiben nincs meg eredetileg, abban is felkelthető és nevelhető. Az ösztönös gyermekszerepet azonban lassankint szellemmel kell telítenünk. Amelyik nevelőben ez a szeretet él, nagy valószínűség szerint egyéb hibáit könnyen legyőzi és jó nevelő lesz. E szeretet nélkül viszont a megértés sem fejlődhet ki a nevelőben, ami nélkül pedig a nevelés lehetetlen.

A nevelő hivatásbeli tevékenysége a nevelés, nem pusztán az oktatás, mint sokan hirdetik. A tanító, ha nem akar, akkor is nevel. Azzal amit tanít és ahogyan tanít. Igaz viszont, hogy a tradálás, a holt ismeretanyag átadása, egymagában még nem nevelés. A nevelői hivatás — akárcsak más életpálya — bizonyos egyoldalú tulajdonságokat fejleszthet a nevelőben. Ez lélektanilag érthető, mert a hivatásbeli környezet természetesen visszahat a nevelőre. Mivel a nevelés mindenkor egész lélekkel végzett munkát kíván, itt különösen nagy a veszedelem arra, hogy sok kedvezőtlen egyoldalú tulajdonságot fejlessz. Mivel a nevelő az iskolában osztatlan tekintély és ellenmondásokba sem ütközik, meg van annak a veszedelme, hogy ellenmondást nem tűrő határozottságát, oktató leereszkedését hangban és mozdulatokban, nem ritkán hatalomvágyát is, az iskolán túl az életbe szintén kivetítse. Mivel a nevelés aprólékos munka, nem ritka a túlságosan pedáns, kicsinyes, szellemileg szűkkeblű nevelő. A nevelő kötelessége, hogy hivatásának ezeket a veszedelmeit állandó önneveléssel ellensúlyozza.

A nevelő és a szülők közötti viszonyról ma nagy iróadalom szól. Az utóbbi időben, főleg a nagyvárosban, inégis romlott ez a kapcsolat. Ritka ugyan

a nyílt összetűzés a szülői ház és az iskola között, ez a csend mégsem azt jelenti, hogy minden rendben van. Ennek a kérdésnek megoldása a nevelői hivatás egyik legszebb, de legnehezebb tennivalója. Mivel a helyzet nagyon sokféle, útmutatást erre adni nehéz. A nevelőnek itt mindig saját belátása alapján, önállóan kell döntenie.

A nevelőnek hivatásból eredő kötelessége az is, hogy pályatársaihoz igazi kollegiális viszony fűzze. Nem mindegyik hivatásban egyforma az egyhivatásbelieket összekötő kapcsolat. Minél magasabbrendű hivatásról van szó, annál szorosabbnak kell lennie a kapcsolatnak. Sokan panaszkodnak, hogy pályatársaik között éppen gyakran nem kartársi a viszony. Egy francia szerző szerint legkevésbé férnek össze a felfedező utazók. Sorrendben utánuk a szobrászok és egyéb művészek, majd az írók következnek. Az ügyvédek és orvosok után azonban közvetlenül a nevelőkről szól, mint olyan foglalkozásról, ahol a kollegiális kapcsolat nem kielégítő. Közszályon forog a német vers: „Ein Kollege, das ist ein Mann, Der den andern nicht leiden kann.“ Ez ellen a felfogás ellen küzdenie kell a nevelőnek! Lehetetlen, hogy egy tantestület valamennyi tagja mindenben egy véleményen legyen. De nem is ez jelenti az igazi kartársi viszonyt. Az egy testületben működők bátran cseréljék ki véleményüket, de tiszteljék egymás nézetét. Ehhez fenkölt gondolkozás kell. De szabadság is szükséges hozzá. A temetői csend ezen a téren sem kívánatos!

Nagyjából ezek azok a gondolatok, amelyek *Schneider* könyvében foglaltatnak. Bátran ki lehetne egészíteni a fejtegetéseket, itt-ott talán arra is szükség volna, hogy a túlságosan egyoldalú beállításokat ellensúlyozzuk. Némelyik állításával nyugodtan szembe is lehetne szállnunk. Egyiket sem tesszük. Csupán felhívjuk e munkára a figyelmet. Ezt leginkább azzal véljük elérni, hogy tartalmából elmondjunk egyet-mást. Egy gondolatot azonban le kell szűrniünk: A nevelői hivatás lélektanánál mellett szükség van a nevelői hivatás erkölestanára is! Mint ahogy a neveléstan sem pusztán alkalmazott gyermek- és ifjúságlelektan, úgy a nevelői hivatás kérdése sem oldható meg csupán a tények oldaláról! A nevelő személyéről szóló gazdag irodalom legtöbb terméke a nevelő lélekanát dolgozza ki. Ez a könyv a nevelői hivatás erkölestanára figyelmeztet. Ezért nagyjelentőségű.

Jankovits Miklós ír.

KÜLFOLDI TANITASI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán)

1. **A Romániában maradt magyarok iskolái.** A Romániában maradt magyar iskoláknak, a tanárok és tanítók utánpótlása nagy nehézségeket okoz. A felekezeti magyar középiskoláknál meghirdetett tanári állásokra egyetlen pályázó sem akadt. Azok az iskolák, ahol a tanárokat a korhatár elérésevel nyugdíjazni kell, a legnagyobb zavarban vannak. Dr. Bartha Nándor aradi főgimnáziumi tanár a mutatkozó tanárhiány megoldására a „Brasói Lapokban“ azt javasolta, hogy a román és magyar állam között olyan